

Milān Bevc

O delu in razvoju Muzeja narodne osvoboditve LRS od ustanovitve do danes

12. januarja 1944 je IOOF izdal Odlok o osnovanju Znanstvenega inštituta pri IOOF z nalogo, da »pripravlja znanstveni material in znanstvene izsledke, ki jih potrebuje narodnoosvobodilna borba v sedanosti ter pri obnovitvenem delu po osvoboditvi...« V istem odloku je bil imenovan za direktorja ustanovljenega inštituta dr. Fran Zwitter in Boris Ziherl za njegovega namestnika. Za člane so bili imenovani: dr. inž. Fran Avčin, dr. Darko Černej, Stane Krašovec, Vladimir Krivic, dr. Cene Logar, dr. Pavel Lunaček, dr. inž. Dušan Serbec, prof. Jože Zemljak in Lojze Ude. Inštitutu je bila določena kot prvi njen sedež lesena baraka v gozdovih nad Bilpo na Kočevskem, na tako imenovani »Bazi 13/23«, kjer je Znanstveni inštitut pričel s svojim delom.

Upoštevalo se je namene in namen inštituta, se je moral kolektiv te ustanove takoj lotiti zbiranja raznih pripomočkov za znanstveno delo. Pričeli so z zbiranjem knjig na osvobojenem ozemlju in ozemlju, ki ga je kontroliral sovražnik. Po posebnih tajnih zvezah so dobivali literaturo iz sovražnih središč, celo iz Trsta in Celovca. Knjige, ki so jih člani zbrali in prinašali v inštitut, so predstavljale prvo partizansko knjižnico. Ta »roška« knjižnica obsega okrog 150 knjig in se nahaja v Muzeju NO kot separat.

Predsedstvo SNOS je na pobudo inštituta 12. marca 1944 izdalo odlok, po katerem so bile »vse organizacije, ustanove, podjetja, tiskarne in tehnike, ki izdajajo na osvobojenem in po edinicah NOV in POS kontroliranem ozemlju kakršnekoli publikacije, ki so namenjene javnosti...« dolžne pošiljati po dva primerka Znanstvenemu inštitutu pri Predsedstvu SNOS. (Po osnovanju SNOS je bil 13. III. 1944 inštitut preimenovan v Znanstveni inštitut pri Predsedstvu SNOS, prej pri IOOF.)

Nekaj mesecev pred osvoboditvijo je tudi Glavni štab NOV in PO Slovenije na pobudo Znanstvenega inštituta izdal navodila vsem štabom korpusov, divizij, brigad itd. o zbiranju in varovanju partizanskega in sovražnega arhivskega gradiva. Poleg omenjenih so tudi drugi organi oblasti in organizacij zbirali najrazličnejše gradivo iz osvobodilnega boja.

Že 4. januarja 1944 je bila v Semiču ob prvem kongresu kulturnih delavcev razstava umetniških del, ki jo je priredil akademski slikar Božidar Jakac. To razstavo so si ogledali tudi člani angleške in ameriške vojaške misije. Uradni predstavnik ameriške vojaške misije je v svojem govoru navdušeno vzkliznil: »Narod, ki se bori enako odločno s puško, kot s knjigo v roki, ne more biti premagan.« Po poročilu v Slovenskem poročevalcu 13. januarja 1944 je bil na slikarski razstavi v središču zanimanja portret maršala Tita, ki ga je izdelal tov. Božidar Jakac ob svojem bivanju v Jajcu.

Maja 1944 je bila v Metliki odprta razstava narodnoosvobodilnega tiska, grafičnih del in linorezov. V avgustu istega leta je bila v Dolenjskih Toplicah razstava tiska in tehnik novomeškega okrožja. V septembru in oktobru 1944 je bila v Gornjem gradu in Ljubnem v Savinjski dolini razstava fotografij iz borb XIV. divizije. V Ajdovščini je bila novembra 1944 razstava tiska in fotografij IX. korpusa. Konec decembra je bila v Črnomlju razstava fotografij iz partizanskega življenja, februarja 1945 prav tako v Črnomlju, ob obletnici prvega zasedanja SNOS, razstava grafik

partizanskih umetnikov. V februarju 1945 je bila v Cerknem razstava gorenjskega narodnoosvobodilnega tiska, marca istega leta pa razstava izdelkov vojnih delavnic v Črnomlju.

Znanstveni inštitut je zbral po osvoboditvi dobršen del gradiva s teh razstav, kar je predstavljalo osnovo za prirejanje nadaljnjih razstav.

Po osvoboditvi in priselitvi Znanstvenega inštituta v Ljubljano je bilo glavno delo sodelavcev Inštituta zbrati arhivsko, knjižno, fotografsko in drugo dokumentarno gradivo naših političnih in vojaških forumov ter množičnih organizacij iz NOB iz vseh pokrajin tu in onstran meja slovenskega ozemlja in ga sistematično proučiti in urediti na znanstveni način.

Znanstveni inštitut je po osvoboditvi razširil svoje delo in se preimenoval v Inštitut narodne osvoboditve. Le-ta je prenehal z delom 10. februarja 1948, ko sta se iz njega osnovali dve ustanovi: Inštitut za narodnostna vprašanja in Muzej narodne osvoboditve LR Slovenije. Novoustanovljeni muzej je prevzel v glavnem vse že zbrano gradivo Znanstvenega inštituta in poleg tega nove naloge, med katerimi tudi to, »da iz zbranega gradiva izoblikuje za široke množice stalno razstavo, prikazujoč dogodke in ideale narodnoosvobodilne borbe«.

Tudi potem ko se je preimenoval l. 1948 v Muzej narodne osvoboditve, ni imel svojih lastnih razstavnih prostorov, zato je s svojimi razstavami gostoval v prostorih drugih ustanov. V Moderni galeriji je priredil l. 1946 razstavo OF, leta 1951 pa veliko razstavo v Inštitutu za raziskavo materiala. V letu 1952 so bile v sedanjih prostorih Muzeja v Cekinovem gradu razstave: »Ljubljana v NOB«, »Narodnoosvobodilni tisk Ljubljane«, »Slov. Koroška v boju za svoj obstanek« in »Razvoj narodnoosvobodilnega tiska 1941—1945«. Leta 1954 je bila razstava partijskega tiska. Poleg tega je bilo več manjših razstav ob raznih praznikih. Muzejski uslužbenci so pomagali organizirati vrsto razstav iz NOB izven republike, tako v Trstu, Reki, Zagrebu in Sarajevu. Na predvečer kongresa ZB NOV Jugoslavije v Ljubljani 26. aprila 1955 je bila v obnovljenem Cekinovem gradu odprta razstava Muzeja NO. Razumljivo je, da je bilo delo vsega kolektiva usmerjeno v delo te stalne razstave: proučevanje zgodovinskih dogodkov v posameznih obdobjih, zbiranje gradiva, reševanje tehničnih problemov in ne navsezadnje iskanje denarnih sredstev za obnovo prostorov in postavitev razstave. S tem, da je bil Muzej odprt za javnost, je sicer zadostil eni svojih osnovnih funkcij, vendar s tem ni dosegel neke dokončne oblike. Bogate zbirke in raznolikost gradiva ter važnost in zanimivost zgodovinskih dogajanj zahtevajo stalno izpopolnjevanje razstavnih zbirk. Razstava je bila prav zaradi mnogih izsledkov in novega muzejskega gradiva v nekaterih oddelkih že bistveno preurejena. Z občasnimi razstavami je Muzej skušal izpopolniti vrzeli stalne razstave, na kateri zaradi kompleksnega prikaza revolucije in pomanjkanja prostora ni bilo mogoče dovolj podrobno obdelati vseh področij iz NOB. Od otvoritve Muzeja dalje so bile prirejene naslednje občasne razstave: Razstava gradiva predvojnega naprednega delavskega gibanja in sodelovanja jugoslovanskih borcev v vrstah španske republikanske vojske, razstava partizanske ilustracije, razstava ob 15. obletnici napada na Bučko, razstava del slikarja Vita Globočnika, razstava nedokumentirane fotografije in razstava »Naši otroci v NOB«. Leta 1956 smo izdali »Vodič« po muzeju na 47 straneh v nakladi 10.000 izvodov.

Dne 21. julija 1956 je bila v gozdu nad Cekinovim gradom javnosti odprta razstava rekonstrukcij najtipičnejših partizanskih tehnik in tiskarn, katera predstavlja poseben oddelek muzejske stalne razstave. Zanje smo se v prvi vrsti odločili zato, da ohranimo pokolenjem čim več dokumentacije o načinih življenja in boja naših ljudi v drugi svetovni vojni. S postavljanjem teh objektov pa hkrati rešujemo tudi vprašanje razstavnih prostorov, ki postaja vedno bolj pereče. Ta razstavni oddelek na prostem je postavljen v popolnem soglasju z razvojem sodobne muzeologije.

Stalno povečevanje zbirk in seznanjanje javnosti z njimi s pomočjo občnih razstav je pripomoglo k popularizaciji Muzeja in s tem obenem tudi k večjemu

število obiskovalcev. To nam lahko potrdi že bežen pogled na stalen porast obiskov v zadnjih treh letih:

l. 1955	19.412 obiskovalcev
l. 1956	28.391 obiskovalcev
l. 1957	49.566 obiskovalcev

Navedeni podatki kažejo, da je bil v poslednjem letu več kot dvakrat presežen obisk iz l. 1955. Prezaposlenost uslužbencev z drugimi problemi (priprava gradiva za obrambo beneških partizanov, priprava scenarijev za šolske filme iz NOB, terensko topografsko delo, preurejanje razstavnih zbirk, inventariziranje gradiva, usluge koristnikom itd.) je otežkočala, da bi se podrobneje ukvarjali z obiskovalci, da bi tako lahko pripomogli k učinkovitejši posvetno vzgojni vlogi razstav. Vendarle smo uspeli voditi s pomočjo naših uslužbencev okrog 300 skupin. Dobri del teh vodstev odpade na vodenje uradnih delegacij in tujih turističnih skupin. Naša velika želja je, da bi mogli šolsko mladino voditi organizirano. V prihodnjem letu nameravamo mladini pred ogledom razstavnih zbirk predvajati diapozitive ali kratke filme iz NOB. Mnenja smo, da bi s pomočjo predvajanja filmov ali diapozitivov postale razstavne zbirke tudi za otroke razumljivejše in privlačnejše. Upoštevati je treba, da so zbirke prirejene v glavnem za odrasle in da je treba za mlade obiskovalce še dodatnih pripomočkov, da jim postanejo stvari razumljivejše. Vsa stvar pa je odvisna od nabave kinoprojektorja, ki ga pa iz običajno dodeljenih proračunskih sredstev ni mogoče nabaviti. Za ilustracijo stanja muzejskih predmetov je potrebno navesti naslednje: na stalni razstavi imamo okrog 1000 muzealij ali približno 1/6 vseh predmetov, ki jih hrani muzej v depojih. Zgodovinski opisi predmetov, ki so bili prineseni v Muzej že prejšnja leta, še niso popolni in terjajo še nadaljnega iskanja podatkov.

Trenutno imamo od 7000 predmetov in od okrog 1500 umetniških del inventariziranih 5883 predmetov in 1306 umetniških stvaritev. Za boljše evidentiranje muzealij se uvaja kartotečni sistem. Prav tako se uvaja inventarizacija v stalni inventarni knjigi, prirejeni specifičnim muzejskim zahtevam.

Posebno poglavje je treba napisati o delu in zbiranju arhivskega gradiva iz l. 1941—1945. Zaradi okoliščin, v katerih se je arhiv nahajal, ni enoten niti po formalni organizaciji niti po vsebini. Najbolj svojevrstno podobo kaže partizanski arhiv — arhiv vojaških političnih in oblastnih organov narodnoosvobodilnega gibanja. Že sama količina arhivskega gradiva za posamezna obdobja kaže na nenehno naraščanje narodnoosvobodilne borbe. Iz leta 1941 imamo le malo ohranjenega arhiva. Mnogo gradiva iz te prve dobe se je izgubilo ali pa je bilo sproti uničeno. Od zloma Italije je partizanski arhiv hitro rasel. Obstoj stalnih osvobojenih ozemelj, nastanek večjih formacij — divizij, korpusov, raznih političnih in oblastnih organov je zahteval že več ali manj redno funkcioniranje upravne organizacije. V tem obdobju in ob teh pogojih je nastalo najboljše arhivsko gradivo. V tej dobi pa je tudi dosledneje ločen arhiv vojaških enot od civilnega arhiva.

Okupatorski arhiv je nastajal po običajnem načinu nastajanja arhivov v registraturah upravnih organov različnih stopenj, predvsem v registraturah nemških okrožij in mest, kakor tudi v registraturi Visokega komisariata in kasnejše Pokrajinske uprave v Ljubljani. Svojevrsten značaj nastanka in razvoja imata tudi belogardistični in domobranski arhiv.

Zaradi predstave o količini arhivskega gradiva navajamo naslednji pregled:

A. NOB arhiv:

- a) vojaški — 431 fasciklov
- b) civilni — 1231 fasciklov

B. Nemški arhiv:

- a) vojaški — 220 fasciklov
- b) civilni — 993 fasciklov

C. Italijanski arhiv:

a) vojaški — 934 fasciklov

b) civilni — 522 fasciklov

C. Belogardistični in domobranski arhiv: 300 fasciklov

Skupno torej 4631 fasciklov

Ves arhiv je do neke mere urejen po svojem izvoru. (Glavni štab NOV in POS, korpusi, divizije itd.) Najbolj podrobna ureditev je izvedena v partizanskem vojaškem arhivu. Inventarni sezname so napravljeni v glavnem za cel arhiv, vendar so še nepopolni. Arhiv ima za seboj težko preteklost. V glavnem je bil spravljeno na nezadostno zavarovanih krajih, v zemlji in podobno. Njegova odpornost je zaradi tega zelo zmanjšana. Z uvedbo škatel, v katerih bodo dokumenti boljše zaščiteni, in z restavracijo in konservacijo dokumentov, bodo znatno zmanjšane tudi mehanične okvare, s tem pa bomo povečali njihovo trajnost. Prostori, ki so dani arhivu na razpolago, so modernizirani in pred ognjem varni, toda že premajhni zaradi dotoka novih arhivalij.

Obiskovalcev oziroma uporabnikov arhiva, posebno partizanskega, je iz leta v leto več. Od leta 1952 do danes je bilo 297 uporabnikov. Nekateri od teh so postali že stalni gostje, saj so prebirali in študirali arhiv po več mesecev skupaj. V študijski prostor prihaja dnevno 5 do 8 uporabnikov.

Ker so za začetno obdobje NOB v partizanskem arhivu precejšnje vrzeli, smo začeli v preteklem letu zbirati spomine prvoborcev. Probleme in dogodke, za katere nimamo na razpolago ohranjenih arhivov, skušamo osvetliti s spomini neposrednih udeležencev. V letu 1957 je bilo v tem smislu sklenjenih 30 dogovorov z borci in aktivisti. V prihodnjem letu bi morali to delo razširiti.

Muzej ima veliko knjižnico nacistične in fašistične dokumentarne literature, ki sodi med najbogatejše te vrste v Jugoslaviji in na Balkanu. Posebno dragocena je zbirka narodnoosvobodilnega tiska, ki vsebuje 557 raznih partizanskih časopisov in listov, 1141 raznih brošur in knjig in 23 fasciklov drobnega tiska (lepakov, letakov, vabil, trosilnih lističev, okrožnic itd.) ter je urejena po bibliotekarskih pravilih.

Drobni tisk (letaki, lepaki, okrožnice itd.) je urejen po vsebini, po izdajateljih in pokrajinah.

Knjižnica hrani tudi arhiv ilegalnih tehnik in tiskarn, ki obsega 97 fasciklov. Izdelana je kartoteka tehnik in tiskarn, ki vsebuje vse doslej poznane podatke o tehnikah in tiskarnah, dobljene iz teh arhivov ali pa iz drugih virov.

Poleg slovenskega narodnoosvobodilnega tiska ima knjižnica tudi srbsko-hrvaški partizanski tisk. Taboriščnih listov jugoslovanskih internirancev ima knjižnica 23. Nekaj teh listov je rokopisnih, napisani so v taboriščih med vojno, drugi pa so ciklostirani in so začeli izhajati v posameznih taboriščih ob osvoboditvi.

Danes ima knjižnica Muzeja nad 12.000 knjig zgodovinske, vojaške, politične in gospodarske vsebine, ki služijo za proučevanje II. svetovne vojne. Zbrani so tudi okupatorjevi letaki, ki so jih izdajali na slovenskem ozemlju v letih okupacije:

1. nemški politični in gospodarski letaki (109 primerkov),
2. nemški letaki o streljanju talcev (98 primerkov),
3. italijanski politični in gospodarski letaki (71 primerkov),
4. italijanski letaki o streljanju talcev (7 primerkov).

Urejeni so kronološko, po vsebini in po izdajateljih ter so zanje v knjižnem oddelku napravljeni ustrežajoči katalogi.

Knjižnica si nabavlja od osvoboditve dalje iz proračuna ustanove tudi novejšo literaturo, domačo in tujo, za študij progresivnega gibanja v Sloveniji, Jugoslaviji in v svetu, zbira literaturo za študij marksizma-leninizma, predvsem pa dokumentarno literaturo o II. svetovni vojni in literaturo o boju narodov za svojo osvoboditev. Matični katalog te povojne literature vsebuje doslej 1650 del, za katera vodi knjižnica imenski in stvarni katalog. Od l. 1949 dalje izdeluje knjižnica stvarni in imenski katalog člankov o narodnoosvobodilnem boju Slovencev iz slovenskega časopisja.

Od 1. 1955 dalje zbira tudi izrezke člankov o narodnoosvobodilnem boju jugoslovan-
skih narodov iz vsega jugoslovanskega časopisja, ki jih pošilja Jugopres.

Fototeka Muzeja NO vsebuje fotoarhiv GŠ NOV in POS, SNOS, Tanjuga in
raznih okupatorskih organizacij, agencij itd. Temu je sledilo organizirano zbiranje
fotografij, hkrati z zbiranjem vsega ostalega dokumentarnega gradiva iz NOB. Ve-
liko zaslugo pri tem ima terenska ekipa muzeja. Pomemben izvor za dotok
novih fotografij predstavljajo še danes pokrajinski muzeji in organizacije ZB, poleg
vrste posameznikov, ki so svoje zasebne zbirke in posamezne fotografije po-
klonili muzeju. Dotok fotografskega gradiva je še vedno močan. Samo v preteklem
letu je fototeka obogatila za 4291 posnetkov. Tako ima muzej v svojem fotoarhivu
okrog 100.000 posnetkov. Po tematiki so v glavnem partizanske fotografije iz vseh
delov Slovenije in nekaj iz drugih republik, fotografije iz koncentracijskih taborišč
in internacij ter nekaj zavezniškega propagandnega fotoarhiva; dalje gradivo, ki se
nanaša na sovražno propagando in dokumentarno gradivo o delovanju naprednih
društev in organizacij pred vojno, ko ni bilo niti časa niti možnosti za solidne po-
stopke v laboratorijih, zato je pereč problem ohranitve tega fotomateriala. Poleg
zaščitnih ukrepov pa je predvsem važna sistematična obdelava materiala. Foto-
grafije prihajajo v Muzej z nezadostnimi ali nasprotujočimi si podatki. Včasih
je preverjanje brezuspešno, saj so vojni dogodki že precej odmaknjeni in je težko
najti priče, ki bi mogle dati verodostojna pojasnila. Kupi neugotovljenih fotografij
se počasi znižujejo, medtem ko možnost za ugotavljanje podatkov naglo pada.

MNO objavlja nedokumentirane fotografije v reviji »Borec« v posebni rubriki
»Borec poizveduje« ter je dobil na ta način za večino objavljenih fotografij dragocene
podatke. Ker se je marsikateri od obiskovalcev stalne razstave v muzeju po ogledu
oglasil v foto-oddelku in dal dopolnitve k posameznim posnetkom, se je muzej
odločil za razstavo nedokumentirane fotografije od 8. do 31. novembra 1957 z name-
nom, da vzporedno s prikazom fotografskega gradiva javnosti hkrati mobilizira
obiskovalce za sodelovanje pri ugotavljanju fotografij. Zato se je muzej odločil na-
daljevati s tem načinom tako, da bi s takšno razstavo obiskali večje kraje v Sloveniji.

Zbrano gradivo: muzejsko, arhivsko, knjižno in fotografsko bi zaradi razmer,
v katerih je nastajalo, v kratkem času večinoma propadlo. Muzejski kolektiv je
zaradi tega stal pred odgovorno in težavno nalogo, kako obvarovati propadajoče
zbirke. V ta namen je bil leta 1956 ustanovljen preparatorsko-konzervatorski oddelek
z nalogami: restavrirati in konservirati vse, kar je ogroženega, delovati preventivno
proti raznovrstnim živalskim, rastlinskim in klimatskim kvarnim vplivom v muzej-
skih skladiščih, arhivskih prostorih in na stalnem razstavišču in končno pomagati
z delom in nasveti tudi lokalnim muzejem NOB.

V kemičnem laboratoriju oddelka se opravljajo vsi preizkusi in priprave za
konserviranje papirja in železa. Oddelek si je po lastnih zamislih izdelal tudi mnogo
priprav in pripomočkov, s čimer je precej zmanjšal stroške za nabavo tega inven-
tarja. Do pred kratkim je bilo po originalnem postopku »v parilniku« razlepljenih,
ročno razstavljenih in pripravljenih za lamiranje 1186 dokumentov, med njimi 271
listov arhiva štaba III. grupe odredov, leta 1942 zakopanega v zemljo in nekaj let po
osvoboditvi izkopanega arhiva Glavnega poveljstva NOV in POS iz leta 1942 in
1943 in njegovega operacijskega oddelka, arhiv štaba I. bataljona »Ljube Šercerja«,
štaba IV. bataljona Krimskega odreda, italijanskih poročil o MVAC, štaba XIV. in
XV. divizije, štaba II. operativne zone Hrvatske, Centralne komisije VOS, štaba
Dolomitskega odreda, IOOF ter intendance brigad XVIII. divizije iz leta 1944. Za
Belokranjski muzej v Metliki je bilo razlepljenih okrog 500 zelo krhkih dokumentov
raznih obveščevalnih centrov, štaba Notranjskega odreda, štaba XVIII. divizije in
Komande belokranjskega vojnega področja, našli v neki kleti 1951. leta. Oddelek
se je po predhodnih poskusih lotil tudi konservacije kovin. Po obdelavi orožja s
kisljinami, inhibitorjem, lugom in z voščeno prevleko je bil dosežen zadovoljiv
uspeh.

Eden izmed važnih ukrepov za zavarovanje dokumentov je mikrofilmanje dokumentov. Z uporabo mikro-pozitivnih filmov smo dosegli, da ni treba uporabljati originalnih dokumentov, ki se pri večkratnem prelistavanju kvarijo. Hkrati pa ima mikrofilmanje tudi druge predvsem varnostne funkcije. Doslej smo mikrofilmali približno 70.000 dokumentov.

Eno važnih vprašanj Muzeja NO, ki ga bo potrebno rešiti v bodočnosti, je združitev vseh partizanskih umetniških del na enem samem mestu, ureditev te zbirke in postavitev primernih razstavnih prostorov za popularizacijo teh umetniških stvaritev.

Partizanska grafika kakor tudi fotografija iz NOB sta tako dragocen in neposreden dokument časa, da zaslužijo primernejše prostore, kot so arhivske mape ali pa improvizirani kotički v prenatrpani stavbi muzeja.

Novi paviljon za partizansko grafiko in dokumentarno fotografijo naj bi bil nekakšen stranski objekt stare stavbe, ki bi bil z njo povezan preko zasteklenega hodnika. Zaradi lahkotnosti moderne jeklene konstrukcije in pozornosti arhitektonske mase nove stavbe, bi ta ne konkurirala težki arhitektonski gmoti stavbe in bi bila sosesčina teh dveh arhitektonskih objektov upravičena.

Situacija galerije bi bila najugodnejša ob vzhodnem krilu stare stavbe, kjer je že v terenu nekak naraven plato s prekrasnim razgledom na mesto. Vsebina galerije bi se delila v razstavne in delovne prostore, ki so funkcionalno nujno povezani z organizacijo in delom galerije. Razstavna prostora bi bila dva. Prvi bi bil namenjen za občasne razstave s kapaciteto do 150 grafik ali do 500 fotografij, drugi bi bil stalen razstavni prostor za maksimalno 200 grafik. Galerija bi imela tudi svojo halo z garderobami, prostorom za vratarja in s sanitarijami. Delovni prostori pa bi obsegali fotolaboratorij, depo za grafiko, olja in fotografije ter pisarno za kustosa paviljona. Filmski material bi bil shranjen v klimatiziranem bunkerju v kleti.

Neposredna okolica galerije bi bila urejena v skladu z ureditvijo tako imenovanega parka herojev in bi bila zasajena z okrasnim drevjem oziroma grmičevjem.

Vsakomur, ki odloča o življenju ustanove, bi moralo biti jasno, da je Muzej NO mlada institucija s komaj nekaj leti organiziranega življenja. Začeti je morala brez prepotrebne inventarja, pripomočkov in z le nekaj uslužbenci. Vedeti bo moral, da je ustanova, ki je napravila v zelo kratkem času velik razvoj, životarila iz leta v leto in bila navezana na pomoč podjetij in organizacij.

Tako kot vse prosvetne in znanstvene ustanove je tudi naša ustanova dobila svoj organ družbenega upravljanja. Z odločbo Sveta za prosveto in kulturo z dne 26. septembra 1956 so bili imenovani za člane upravnega odbora naslednji tovariši: dr. Marijan Dermastia, Vlado Kozak, Tomo Brejc, Marica Čepe, Erna Muser, France Kosmač, Franček Saje in Milan Škerlavaj. Kolektiv pa je izvolil naslednje: Jože Krall, Miroslav Luštek, Slavka Mihevc in Stane Semič-Daki. Po svojem položaju je član upravnega odbora tudi ravnatelj ustanove.

Zaradi jasnejšega pregleda organizacije muzeja naj služi naslednji pregled po stanju v decembru 1957.

1. Uprava:

Milan Bevc — višji referent, ravnatelj
Nada Milačič — računski referent (računovodski posli)
Erika Kramar — pisarniški referent, tajnica

2. Muzejski oddelek:

Miroslav Luštek — višji referent, vodja oddelka
Slava Mihevc — višji referent (razstavne zbirke)
Milan Brezovar — višji referent (inventarizacija muzejskih predmetov in muzejski depoji)
Olga Kastelic — kustos, referent za spomeniško varstvo
Stane Semič-Daki — svetnik, vodja terenske ekipe

Lojze Vršnik — višji referent, član terenske ekipe
Iztok Lipar — višji referent, zaradi bolezni več let odsoten

3. Arhivski oddelek:

Matija Žgajnar — arhivar, vodja oddelka (italijanski arhiv)
Tone Ferenc — arhivar (nemški arhiv)
Slavka Gorjan — višji referent (NOB vojaški arhiv)
Marija Oblak — arhivar (civilni NOB arhiv)
Zdenka Preatoni — višji referent (memoari)
Tončka Gulič — strojepiska 2. razreda

4. Biblioteka:

Jože Krall — bibliotekar, vodja oddelka
Darja Ravnihar — bibliotekar

5. Fototeka:

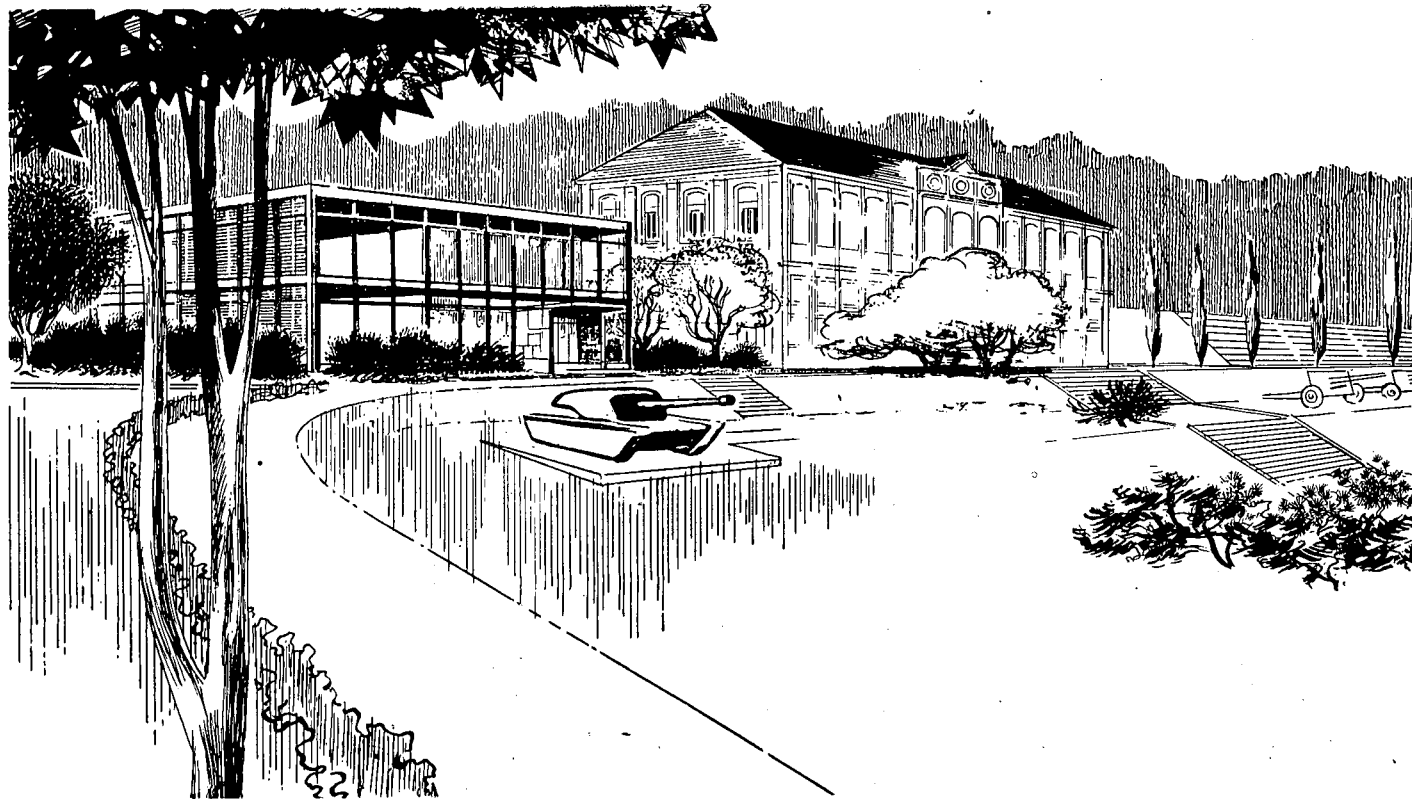
Danilo Čuk — pisarniški referent, vodja oddelka
Adriana Golouh — arhivski pomočnik, vodja mikroteke
Zlatka Sluga — pisarniški referent
Veka Kokalj — fotografski pomočnik, vodja laboratorija in fotokonservatorskih del
Angela Ficko — fotografski pomočnik (foto-laboratorijska dela)
Tone Klančnik — fotografski pomočnik (mikrofilmanje)

6. Konservatorsko-restavratorski oddelek:

inž. Maruša Krese — konservator, vodja oddelka
Alojz Požun — preparator
Ivan Sternad — vodja muzejske delavnice

7. Drugo osebje:

Janko Matijašec — hišnik (honorarna zaposlitev)
Franc Huth — šofer
Janko Škerbic — služitelj (honorarna zaposlitev)
Jože Smrekar — čuvaj
Tone Smrekar — čuvaj
Anton Pezdirc — čuvaj
Štrukelj Anton — čuvaj
Marija Matijašec — snažilka
Marija Gracar — snažilka
Fani Starič — snažilka

Inž. arh. Maks Toboljevič: Idejna skica paviljona za partizansko grafiko in dokumentarno fotografijo NOB. Obrazložitev glej na str. 158.